

dat het particuliere bos, hetgeen altijd nog bijna $\frac{2}{3}$ van het totale bosareaal is, in deze zijn belangrijke rol moet kunnen blijven vervullen.

In het vertrouwen, dat deze vergadering, en hetgeen de inleiders naar voren zullen brengen, daartoe zal moge bijdragen, geef ik thans gaarne het woord aan de eerste spreker, ir Gerritsen.

PERSPECTIEVEN VOOR DE AFZET VAN INLANDS HOUT

[77]

door

A. G. GERRITSEN

In het kader van de problemen, die de Nederlandse Vereniging van Bos-eigenaren heeft opgeworpen rond de rentabiliteit van het bosbezit, is het juist om de afzetmogelijkheden van inlands hout hierbij te betrekken. De verkoop van hout vormt immers een belangrijke directe bron van inkomsten uit het bosbezit.

Om een juist beeld te geven van de afzetmogelijkheden van inlands hout is het noodzakelijk een inzicht te hebben in de huidige afzet. Aan de hand van de volgende vier factoren zal de afzet van inlands hout worden besproken:

1. de huidige afzet in verband met vervangingsmaterialen en buitenlands hout;
2. de houtprijs en kosten;
3. de kwaliteit;
4. de kwantiteit.

sub 1:

De huidige afzet in verband met vervangingsmaterialen en buitenlands hout.

1.1. Mijnhout

In de mijnhoutsector hebben stalen stempels en stalen bogen een gedeelte van het hout vervangen, vooral op die plaatsen, waar de mijngangen een meer permanent karakter hebben. Het hout wordt voor een deel nog in de stalen bogen verwerkt en daarnaast in de moeilijk toegankelijke kolenaders.

Het houtverbruik in de Nederlandse mijnen bedroeg in 1948 ruim 23 m³ per 1.000 ton netto produkt, in 1959 was dit gedaald tot 15 m³. In dezelfde periode nam het verbruik van inlands dennen rondhout in de Limburgse mijnen toe van rond 12.000 m³ in 1948 tot 87.000 m³ in 1959, doordat het inlandse mijnhout het import mijnhout ging verdringen. Het mijnhout-contract voor 1963 is teruggevallen tot ongeveer de helft van het verbruik in 1959, voor 1964 wordt een verbruik in de Limburgse mijnen verwacht, dat ongeveer gelijk zal liggen aan het verbruik in 1959.

Het verbruik van loofhout-mijnhout nam bij de Limburgse mijnen toe van 1.700 m³ in 1955 tot 6.200 m³ in 1959.

Bij het inlands dennen-rondhout, dat wordt geëxporteerd voor mijnhout, is ook een stijgende tendens te zien bij een algemeen dalende mijnhout-behoefte. De export van Nederlands mijnhout bedroeg, volgens het Timber Bulletin for Europe 1961/1962 van de F.A.O. in:

1957	66.800 m ³	1960	67.300 m ³
1958	86.600 m ³	1961	102.200 m ³
1959	62.700 m ³	1962	84.000 m ³

Ondanks het stijgend gebruik van inlands hout voor de mijnen in de voorgaande jaren zal, gezien de generale afname van het mijnhoutverbruik per ton netto produkt, het aanbod op de mijnhoutmarkt de vraag gaan overtreffen.

Bij dit spel van vraag en aanbod zal de prijs voor mijnhout (wagon verladen) waarschijnlijk niet evenredig met de te verwachten stijging van de kosten van de sortering en het transport meegaan.

De kwaliteitseisen zullen worden opgevoerd. Twee voorbeelden in het buitenland wijzen hier duidelijk op; in Duitsland is een concept opgesteld voor eisen aan mijnhout, die, indien het ontwerp wordt aangenomen, zo hoog zijn dat fijnsparrrondhout een groot deel van het grovedennenrondhout zal verdringen. In Engeland wordt aan het grovedennenrondhout voor de mijnen reeds thans de eis gesteld, dat het witgeschild wordt afgeleverd. In Nederland blijft nog ongeveer 25% ruwe schors op de stam achter (gestreept mijnhout).

De afzet van mijnhout bedraagt 20—25% van de totale afzet van inlands hout. Van deze belangrijke afzetmarkt zijn voor het hout op stam prijzen te verwachten, die aangepast zijn aan de ontwikkeling van de kosten van de mijnhoutexploitatie.

1.2. Paalhout

De vervanging van houten palen door betonpalen, voor afrasteringen ook door kunststoffen, neemt een steeds grotere vlucht, doch door de grote bouwactiviteit valt in de inlandse heipalensector toch een toenemende afzet te constateren. Volgens een nog niet gepubliceerd heipalen rapport van het Landbouwen Economisch Instituut was de afzet van houten heipalen (inlands):

korter dan 5 m	in 1955	36.900 stuks	in 1961	140.200 stuks
5—8 m	in 1955	22.300 stuks	in 1961	48.200 stuks
8—11 m	in 1955	8.000 stuks	in 1961	28.900 stuks
11—13 m	in 1955	8.700 stuks	in 1961	10.100 stuks

Van de houten palen-markt neemt de inlandse paal ongeveer $\frac{1}{5}$ deel voor zijn rekening. De importpalen zijn meestal langer dan 10 meter.

In de sector van de kleine paaltjes, bijvoorbeeld perkoenen en afrasteringspalen, spelen vervangingsartikelen als ijzer, beton en kunststoffen een rol. Hout heeft op deze materialen het voordeel, dat het meer „karakter” heeft, licht in gewicht is en gemakkelijk is te hanteren.

Daar zowel in de sector van de heipalen als bij de kleinere palen een markt ligt met gunstiger vooruitzichten, wat de prijs betreft, dan bij andere afzetmogelijkheden voor inlands hout, zal aan de teelt van takvrij paalhout

meer aandacht kunnen worden besteed. Het gebruik van rondhout in de luxe sector van de recreatie bij de bouw van kiosken en consumptiegelegenheden, tuinhuisjes, tuinafsteringen e.d., zou bevorderd kunnen worden door het voorbeeld te geven op eigen terreinen en door voorlichting. De boseigenaar kan zelf de beste propaganda voor zijn hout maken door het hout op een esthetische en doelmatig verantwoorde wijze toe te passen.

1.3. *Emballagehout*

In de emballage-industrie is generaal gezien een dalend houtgebruik te constateren door de opkomst van vervangingsmaterialen, vooral de kunststoffen.

In Nederland is het houtgebruik in de emballage-industrie gedaald van rond 350.000 m³ tot 200.000 m³. De totale benodigde hoeveelheid is echter nog steeds zo groot, dat een gering percentage van deze hoeveelheid voor het inlands hout reeds aantrekkelijk kan zijn. Naar raming wordt ongeveer 25.000 m³ inlands rondhout in de emballage-industrie verwerkt. De ontwikkeling van de emballage-industrie gaat in de richting van éénmalig fust. Verzagen of versnijden van inlands grenchout voor dit dunne materiaal zal in de toekomst meer aandacht vragen.

Populierehout leent zich beter dan naaldhout voor verwerking in dunne afmetingen, maar de hoeveelheid is tot heden beperkt.

1.4. *Zaaghout*

In de toekomst zal voor zaaghout van hoogwaardige kwaliteit een afzet verzekerd zijn. Zaaghout van lage kwaliteit zal een moeilijke afzet tegemoet gaan omdat:

1. het zaagrendement te laag ligt;
2. een geperste plaat van afvalhout meer homogeniteit heeft en beter in standaardmaten te leveren is dan gezaagd hout van lage kwaliteit.

In Nederland is de zagerij voor inlands hout speciaal ingesteld op het zagen van bestekmaten. Een zeer recent bezoek aan Engeland, in het kader van een studiereis van de European Forestry Commission van de F.A.O. gaf gelegenheid om kennis te nemen van de aanpak van zagerijen voor inlands hout in een relatief houtarm land. In Schotland is een zagerij naar Zweeds model ingericht met moderne apparatuur, daarnaast is in Thetford een moderne zagerij in aanbouw voor het verzagen van naaldhoutrondhout. Deze zagerij wordt uitgerust met een elektronische meetapparatuur, de zagerij is geïntegreerd met een zeer moderne spaanderplatenfabriek, die de kantdelen weer verwerkt in de spaanplaat. De Engelse Forestry Commission voert een positieve politiek voor:

1. bevordering van vestiging van dergelijke industrieën;
2. bevordering van het telen van goed zaaghout.

In Nederland is aan het vraagstuk van het rendabel verzagen van inlands rondhout een begin gemaakt. In de toekomst zal dit punt nog herhaaldelijk ter sprake komen in de Commissie Inlands Hout.

1.5. *Afvalhout*

Steeds meer hout van minderwaardige kwaliteit zal in de houtafvalverwerkende industrie verdwijnen voor hard- en zachtboard, spaanderplaten, vilt, golfkarton e.d. De minimale grootte van dergelijke industrieën kan worden gesteld op het verwerken van 1.000 ton hout per week. De prijzen

voor dit hout liggen zodanig dat houtteelt in deze richting alleen rendabel kan zijn als zeer snel groeiende houtsoorten met korte omloop worden gekozen.

sub 2:

De houtprijs en de kosten

De prijs voor een product als inlands hout wordt bepaald door de prijs van het hout in het algemeen. In Nederland, waar ongeveer 85% van de totale houtbehoefte wordt geïmporteerd zal de prijs, die voor inlands hout wordt betaald, nooit hoger kunnen liggen dan de prijs die voor het buitenlands hout moet worden betaald van dezelfde kwaliteit.

Hier liggen duidelijk de grenzen van de mogelijkheden, ombuigen van het gebruik van hout naar de inlandse sector kan alleen indien de prijs gelijk of lager ligt dan van het buitenlandse hout. Om uit sentimentsoverwegingen voor inlands hout een hogere prijs te betalen, zal geen enkel bedrijf zich kunnen veroorloven.

De prijs op stam zal dan ook altijd een netto bedrag zijn verkregen uit opbrengst min kosten. De opbrengst is aan de buitenlandse houtmarkt gekoppeld en zal dus op en neer gaan. Daar bij de import van hout de tijd tussen het vellen en het gebruik van het hout door de uiteindelijke afnemer wel anderhalf jaar kan bedragen, betekent dit dat een importeur na sluiting van het verdrag het risico loopt, van een stijgende of dalende houtmarkt. Bij een dalende houtmarkt zal hij proberen zo snel mogelijk te verkopen, om het verlies zo klein mogelijk te maken. Daar zijn concurrenten van dezelfde gedachte uitgaan, wordt het houtaanbod vergroot en de prijs zal nog verder dalen. Het inlands hout zal deze daling moeten volgen.

De boscigenaar kan op zo'n ogenblik de velling nog uitstellen, mits hij over andere inkomsten beschikt om de vaste kosten van zijn bosbezit te kunnen dekken. Een boscigenaar, die soepel wil blijven op de houtmarkt en bij dalende houtprijzen zijn kap wil en kan uitstellen, moet de bosexploitatie-werkzaamheden (vanaf de velling) zoveel mogelijk in handen leggen van derden. De boscigenaar moet echter rekening houden met het feit, dat alleen bij een regelmatige kap een afzetmarkt is op te bouwen. Uitstellen van de kap kan de afzetmarkt onherstelbaar verstoren. De industriële houtgebruikers kunnen geen leemte in hun houtaanvoer gedogen en zullen in zo'n geval naar buitenlands hout gaan omzien.

De prijs op stam wordt, zoals uit het voorgaande blijkt, bepaald door het verschil in opbrengst en kosten vanaf het ogenblik van velling. De bosbezitter heeft in de regel met dit soort kosten direct weinig te maken, doordat de werkzaamheden veelal worden verricht door derden, bijvoorbeeld de inlandse houthandel, ook wel bosexploitanten genoemd. Indirect is de bosbezitter echter nauw betrokken bij deze kosten; een verlaging van deze kostensector kan immers een hogere opbrengst op stam betekenen. Initiatieven om dit soort kosten te drukken zijn dus indirect van belang voor de bosbezitter. De bosbezitter heeft daarnaast de kosten van aanleg, verzorging, grondrente en andere lasten. Het totaal van deze kosten behoort gelijk te zijn aan de opbrengst van het hout op stam, eerst dan zou de economie van de bosbezitter gezond zijn. Gezien het feit, dat zowel voor de boscigenaar als voor de bosexploitant de prijzen van hout niet evenredig stijgen met de kosten, wordt het verschil tussen opbrengst en kosten steeds geringer

of slaat om in verlies, de bosexploitant zal trachten zijn winstmarge te behouden door lagere prijzen voor hout op stam te bieden dan voorheen. Een oplossing kan worden gezocht in de richting van verkorten van de weg van producent naar afnemer. Een intensief samenspel tussen de groep, die de kosten maakt tussen aanleg en vellen en de groep, die de kosten maakt tussen het vellen en de uiteindelijke afnemer, zal in de toekomst noodzakelijk zijn.

Voor de Commissie Inlands Hout van het Bosschap, waar beide groepen in vertegenwoordigd zijn, ligt een belangrijke taak te wachten om door gezamenlijk overleg te trachten de kosten te verlagen.

Sub. 3: *De houtkwaliteit*

Bij de perspectieven voor de houtafzet speelt de houtkwaliteit een belangrijke rol. Tot heden staat de kwaliteit van het inlandse naaldhout, wat noestigheid en fijnringigheid betreft, achter bij het hout uit de Noordelijke landen. Met deze factoren moet bij de afzet rekening worden gehouden. De prijs zal lager moeten liggen dan van hout van betere kwaliteit. Voor hout van lage kwaliteit is een lage omloop verre te verkiezen boven een hoge omloop, dit geldt zowel voor naaldhout als loofhout. Opvoeren van de kwaliteit kan geschieden door een goede zaadselectie en verzorging van het opgroeiende bos. Vroegtijdig opsnoeien van bomen, vooral van bomen die voor de zaaghout-klasse bestemd zijn, is noodzakelijk voor het verkrijgen van zaaghout zonder kwasten.

Sub. 4: *De houtkwantiteit*

De afzet van inlands hout kan gemakkelijker worden gerealiseerd bij een groot aanbod dan bij een klein aanbod. Vele Nederlandse industrieën zullen niet overgaan tot het gebruik van inlands hout indien niet óf door de leveranciers een kwantum over vele jaren wordt gegarandeerd óf het aanbod zo groot is, dat zij in een ruim marktaanbod voldoende zekerheid vinden om in hun industrie inlands hout te verwerken.

Het aanbieden van kleine partijtjes aan een industrie geeft noch aan de industrie noch aan de leverancier voordelen.

De industrie profiteert weliswaar van de concurrentiestrijd, maar heeft veel minder zekerheid inzake het nakomen van de leveringsvoorwaarden dan bij het afsluiten van grote contracten. In Engeland sluit de Forestry Commission langlopende contracten af (dikwijls voor 10 jaar) met de houtverwerkende industrie voor een groot kwantum, hiermede heeft een nieuwe industrie het voordeel van een garantie van hout voor de eerste periode van 10 jaar. De prijs wordt jaarlijks opnieuw vastgesteld volgens vooraf vastgestelde normen. De particuliere bosbezitter krijgt daarnaast de gelegenheid het aanvullend benodigd kwantum te leveren.

In Nederland loopt het hout van de kleine bouseigenaren in de regel via de houthandel, die hiermede een functie vervult door het hout te verzamelen en in grotere partijen door te verkopen. In andere landen komt dikwijls een coöperatie van bouseigenaren voor, waarvan de bosbezitter lid is. Deze Coöperatie zorgt voor de bosexploitatie, de verwerking van het hout en de verkoop. In Nederland werkt de Kon. Ned. Heidemaatschappij in dezelfde richting.

Samenvatting

De perspectieven voor de afzet van inlands hout kunnen als volgt worden samengevat:

1. afzetmogelijkheden voor inlands hout zullen in de toekomst wel aanwezig zijn;
2. prijzen voor hout op stam zullen, ondanks afzetmogelijkheden, niet evenredig met de loonkosten stijgen;
3. de bosbezitter en de houthandel zullen samen een gedeelte van de kostenstijging moeten opvangen door:
 - a. verkorting van de weg vanaf de aanleg van het bos tot de uiteindelijke gebruiker, speciaal voor hout van laagwaardige kwaliteit, enerzijds door vroegtijdige kap van slechte opstanden, anderzijds door concentratie en mechanisatie van het vellen, afkorten, laden en transport;
 - b. het telen van snelgroeiende, hoogwaardige houtsoorten met vroegtijdige snoei van takken en zorgvuldige behandeling van het hout na het vellen.

Verhoging van de produktiviteit als middel tot kostenverlaging vereist onderzoek, dat noch door de kleine boseigenaar noch door de kleine bos-exploitant kan worden gedaan. Produktiviteitsverhoging door het gebruik van doelmatige gereedschappen en verbetering van werkmethoden zal alléén te weinig effect hebben, het zoeken naar efficiënte exploitatie-eenheden waarbij een harmonisch samengaan van werkzaamheden plaats vindt en een ruim aanbod van hout voor verschillende afzetgebieden kan worden verkregen, zal op de duur meer effect hebben in het belang van een gezonde houtteelt en houtafzet.
